

Haastattelupalvelut
Markku Nieminen
A3682

ESS 2012

TUTKIMUS SUOMALAISTEN ASEENTEISTA (SUOMI EUROOPASSA)

TYÖOHJEET

VASTUUHENKILÖT:

Professori Heikki Ervasti
Turun yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos
Puhelin: 040 511 7146
Sähköposti: heikki.ervasti@utu.fi

Yliaktuaari Markku Nieminen
Tilastokeskus, Horga
Puhelin: (09) 1734 2519
Sähköposti: markku.nieminen@stat.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1. TAUSTAA	3
1.1. Osallistujamaat	3
1.2. Tavoitteet ja merkitys	3
1.3. Tutkimuksen sisältö	4
2. OTOS	4
2.1. Edustavuus	4
2.2. Ylipeitto	5
3. KENTTÄTYÖT	5
3.1. Kenttätöaika ja tavoite	5
3.2. Seuranta ja palaute	5
3.3. Kenttätöiden vaiheet	6
3.4. Motivointi	6
3.5. Parhaat käytännöt	7
4. KÄYNTIHAASTATTELU	7
4.1. Haastattelun aluksi	7
4.2. Varsinainen haastattelu	8
5. MATERIAALI	9
6. KATOTYÖ	9
7. VALIDOINTI	10
8. TUTKIMUSTULOSTEN JULKAISU	10
9. KYSYMYSKOHTAISET OHJEET	11

1. TAUSTAA

1.1. Osallistujamaat

ESS (European Social Survey) on eurooppalainen tutkimushanke, jonka kuudennen kierroksen **tiedonkeruu toteutetaan 3.9.2012 - 31.1.2013 välisenä aikana**. Tutkimuksen suomenkielinen nimi muutettiin haastattelijapalautteen seurauksena ja on nyt **Tutkimus suomalais-ten arvoista**. Vanha nimi *Suomi Euroopassa* näkyy vielä joissakin papereissa, kuten paperilomakkeen kannessa. Haastateltavalle lähetettävissä kirjeissä ja esitteissä sekä esitteen takasivulla mainituilla nettisivuilla käytetään uutta nimeä.

ESS-tutkimuksen aikasarjaa on kertynyt 10 vuotta. Aikaisemmat kierrokset on tehty kahden vuoden välein vuodesta 2002 alkaen. Suomen osalta kenttätöistä on jokaisella kierroksella vastannut Tilastokeskus. Tätä kirjoitettaessa **30 maata on vahvistanut osallistumisensa**. Ne on listattu alla. Vuoden 2010 tuloksia voi esitellä haastattelun jälkeen paperilta muutaman kuvion avulla. Pylväsdigrammeista puuttuu muutama alla mainittu maa (Itävalta, Latvia, Romania, Turkki). Onnellisuus -kuvioista puuttuu myös muutamia ao. maita.

Alankomaat	Kypros	Slovenia
Belgia	Latvia	Suomi
Bulgaria	Norja	Sveitsi
Espanja	Portugali	Tanska
Irlanti	Puola	Tsekki
Iso-Britannia	Ranska	Turkki
Israel	Romania	Ukraina
Itävalta	Ruotsi	Unkari
Kreikka	Saksa	Venäjä
Kroatia	Slovakia	Viro

1.2. Tavoitteet ja merkitys

ESS:n tavoitteena on saada kuva siitä, kuinka ihmisten asenteet, uskomukset ja käyttäytyminen muuttuvat yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Tällaista tietoa tarvitaan akateemiseen tutkimukseen, jossa yhteiskunnan kehityskulkuja pyritään selittämään ja ymmärtämään. Kansainvälisessä tutkijayhteisössä ESS onkin saanut osakseen laajaa huomiota. Tuhannet tutkijat eri puolilla maailmaa ovat käyttäneet aikaisemmillä kierroksilla kerättyjä aineistoja. Aineistojen suosio on kasvanut tasaiseen tahtiin. Kesällä 2012 ESS:n kansainvälisellä aineistolla oli noin 50 000 rekisteröityä käyttäjää.

Kerättävällä tiedolla on myös käytännöllisempää merkitystä, sillä kaikenlainen yhteiskunnan kehittäminen edellyttää tietoa ihmisten toiveista, asenteista ja käyttäytymisestä. Aineistoa voivat hyödyntää niin Euroopan komissio, eri maiden hallitukset, tutkijat, päätöksentekijät kuin tiedotusvälineetkin. Lisäksi tutkimustulokset kiinnostavat tavallisia kansalaisia, jotka lukevat tuloksista tiedotusvälineistä. Aineistolla on myös historiallista arvoa. Myöhemmin voidaan nähdä, kuinka eri maiden asukkaat ovat kokeneet yhteiskunnalliset muutokset niiden eri vaiheissa.

ESSin menetelmälliset tavoitteet ovat aina olleet korkealla. Vuonna 2005 ESS sai ensimmäisenä haastattelututkimuksena EU-komission arvostetun Descartes -tiedepalkinnon. Eri maiden välisen vertailun mahdollistava aineisto on kerättävä siten, että koko tiedontuotantoprosessi toteutetaan mahdollisimman samalla lailla kaikissa tutkimukseen osallistuvissa maissa.

ESS saa rahoitusta Euroopan komissiolta. Kenttätyön kussakin maassa rahoittavat kansalliset tiederahastot, Suomessa Suomen Akatemia. Kustakin osallistujamaasta on valittu tiedonkeruuorganisaatio sekä kansallinen tutkimuskoordinaattori, joka toimii tiedonkeruuorganisaation ja kansainvälisen tutkijaryhmän välisenä yhteyshenkilönä. Suomessa Tilastokeskus hoitaa tiedonkeruun ja aineiston muodostamisen. **Kansallisena koordinaattorina toimii professori Heikki Ervasti Turun yliopiston Sosiaalipolitiikan laitokselta.**

1.3. Tutkimuksen sisältö

Tutkimuksen kohde on poikkeuksellisen laaja. Haastattelussa on kysymyksiä monelta elämän osa-alueelta. Kysymysten aiheet on jaettu eri osioihin. Osiot A, B, C, F, H ja I ovat pyyneet pieniä muutoksia lukuun ottamatta ennallaan, kun taas osiot D ja E ovat uusia. Osio G puuttuu tällä kertaa kokonaan. Alla on mainittu eri osioiden sisältämät aihepiirit.

<u>osio</u>	<u>kysymys</u>	<u>aihepiiri</u>
A	A1-A5	Television katselu, sosiaalinen luottamus
B	B1-B34	Politiikka, yhteiskunnan tila, maahanmuutto
C	C1-C28	Subjekttiivinen hyvinvointi, uskonto, etnisyys
D	D1-D39	Itsensä analysointi (osa 1)
E	E1-E45	Demokratia
F	F1-F60	Taustatiedot
H	H1a-u	Itsensä analysointi (osa 2)
I	I1-I36	Satunnaistettu osio, menetelmäkysymykset
J	J1-J9	Haastattelutilanne
N	N1-N5	Asuinympäristö

2. OTOS

2.1. Edustavuus

ESS:n otokseen on poimittu Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta satunnaisesti **3 300 henkilöä**, jotka ovat iältään vähintään 15-vuotiaita. Yläikärajaa ei ole.

Otos edustaa Suomessa asuvaa 15 vuotta täyttänyttä väestöä. **Aineiston perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä koko väestön asenteista ja mielipiteistä.** Yksi haastateltava edustaa noin 1 400 suomalaista. Tähän perustuen otokseen valittua henkilöä ei voi vaihtaa toiseen henkilöön.

Haastatteluun on osallistuttava henkilökohtaisesti, eikä kukaan muu henkilö voi vastata valitun haastateltavan puolesta. Joissakin tapauksissa ulkopuolinen henkilö voi avustaa haastateltavaa, joka voi olla esim. vanhus tai vammainen. Haastateltavan tulee kuitenkin itse pystyä vastaukset antamaan, eikä avustaja saa vaikuttaa vastauksiin millään tavoin. Tulkkia ei saa käyttää. Käytetyt kielet ovat suomi, ruotsi ja joissakin tapauksissa englanti.

2.2. Ylipeitto

Koko kenttätyöjakson ajan laitoksissa tai ulkomailla asuvat jätetään haastatteleematta. Laitosväestöön kuuluvia on mm. vanhainkodeissa, sairaaloissa, koulukodeissa tai vankiloissa. Joskus rajanveto laitoksen ja esim. vanhusten palvelutalon välillä voi olla vaikea hahmottaa. Palvelutalossa asuvilta pyritään saamaan haastattelu.

Laitoksia eivät ole opiskelija-asuntolat eivätkä työsuhteenasuntolat. Laitosväestöön eivät kuulu laitoksissa työskentelevät henkilöt, vaikka heidän asuntonsa olisikin laitoksen yhteydessä. Laitosväestöä eivät myöskään ole asevelvollisuuttaan suorittamassa olevat henkilöt. Kaikilta em. ryhmiltä pyritään saamaan haastattelu.

3. KENTTÄTYÖT

3.1. Kenttätyöaika ja tavoite

Varsinainen kenttätyöaika on 3.9.2012 - 31.1.2013. Tammikuussa keskitytään pääasiassa katotyöhön. Viimeisetkin kohteet tulee palauttaa Tilastokeskukseen tammikuun loppuun mennessä. Datan toimittamisen aikataulu on tiukka. Keskusyksikössä muokattu data pitää toimittaa kansainväliseen tietokantaan 28.2.2013 mennessä.

Tavoitteenamme on 70 % vastausosuus. Mahdollisimman korkea vastausprosentti varmistaa, että aineisto edustaa määriteltyä tutkimusjoukkoa. Hyvä vastausprosentti on kaikkien haastattelu- ja kyselytutkimusten helpoiten ymmärrettävä ja yleisimmin käytetty laadun mittari. ESS:n sääntöjen mukaan ei-tavoitettujen osuus ei saa ylittää kolmea prosenttia otoksesta. Vastausosuustavoitetta ei kuitenkaan kannata liikaa tuijottaa. Pääasia, että teemme työmme hyvin ja pyrimme työstämään kaikki kohteet loppuun saakka katokoulutuksessa läpikäytyjen menettelytapojen mukaan.

3.2. Seuranta ja palaute

Vaikka haastatteluihin on aikaa lähes viisi kuukautta, **tulee yhteydenottoja alkaa sopimaan heti kun kaikki materiaali on tullut postissa.** Kenttätyön etenemistä seurataan viikoittain ja kahden viikon välein tehdään raportti kansainväliselle seurantaryhmälle. Koulutusten jälkeen jokainen haastattelija tekee Digium-kyselyyn vastatessaan itselleen henkilökohtaisen vastausosuustavoitteen ja aikataulusuunnitelman. Kenttätyöaikataulusta ei pidä tehdä epärealistista, esim. liian takapainotteista. Kokemus on osoittanut, että myöhään aloitettu kenttätyö johtaa usein siihen, että tulee liian kiire haastateltavien tavoittamiseen.

Kenttätöiden osalta tavoitteena on, että jokainen haastattelija on aloittanut haastattelujen tekemisen 30.9. mennessä. Kaikki kirjeet tulisi olla lähetetty 31.10 mennessä. Yhteydenotto kaikkiin haastateltaviin tulisi olla tehty 16.11. mennessä.

PIAAC:n mallin mukaan esitettyjä seurantalukuja, kuten tehtyjen haastattelujen ja katojen määrä, julkaistaan *Kenttähaastattelijat - Projektit* -foorumilla muutamaan otteeseen kenttätöiden aikana. Samassa yhteydessä annetaan yleispalautetta kenttätöiden etenemisestä. Ennen palautteen antamista keskusyksikössä pidetään tutkijan ja aluepäälliköiden välinen palaveri, jossa päätetään mm. mahdollisten eteen tulevien ongelmien ratkaisusta.

3.3. Kenttätyön vaiheet

Kenttätyö koostuu karkeasti ottaen seuraavista vaiheista:

- 1) Oman tavoitesuunnitelman tekeminen, ota huomioon muut projektit.
- 2) Yhteystietojen tarkistukset aina tarvittaessa.
- 3) Lähetetään saatekirje, esite, taskutilasto ja muistitikku.
- 4) Otetaan yhteys haastateltavaan [pääasiassa] puhelimitse haastatteluajan sopimiseksi. Jos puhelinnumeroa ei löydetä, tehdään käynti. Jokainen yhteydenotto merkataan Haasteliin.
- 5) Tehdään **käyntihaastattelu**.
- 6) Täytetään asuin ympäristö- ja haastattelutilannekysymykset sekä viimeistellään yhteydenottomerkinnät. Asuin ympäristökysymykset täytetään myös katokohteilta.
- 7) Ollaan ylpeitä kaikista saaduista haastatteluista eikä murehdita kadoista. Pääasia on, että yritys on ollut kova.

Merkitse lomake valmiiksi vasta, kun olet täyttänyt kaikki vaaditut kohdat, eikä haastateltavaan enää oteta yhteyttä. Älä siis merkitse lomaketta valmiiksi, jos asuin ympäristö- tai haastattelutilannekysymykset ovat täyttämättä tai kohde menee katotöyökentelyyn.

Saatekirje ja esite on hyvä olla mukana haastatteluun mentäessä. Voi olla, että haastateltava on jo unohtanut saaneensa kirjeen ja esitteen tai ne ovat hävinneet. Saatekirjeestä ja esitteestä löytyvät tiivistetyt perustiedot tutkimuksesta.

Jokaiseen ei-tavoitettuun haastateltavaan otetaan yhteyttä vähintään neljä kertaa ennen kuin tapaus luokitellaan kadoksi. Puhelimitse tehtävien yhteydenottojen määrää ei kuitenkaan ole rajoitettu. **Yhteydenotot ajoitetaan eri kellonaikoihin ja viikonpäiviin.** Vähintään yksi yhteydenotto tulisi olla illalla ja myös viikonloppuna. Mikäli haastateltavalle löytyy toimiva puhelinnumero, eikä siihen vastata, tehdään ainakin yksi käynti. Mikäli toimivaa puhelinnumeroa ei löydetä, käydään paikan päällä jopa neljä kertaa.

Mikäli haastateltava kieltäytyy osallistumasta, on haastattelijan käytävä haastateltavan osoitteessa (havainnointi tieltä tai muulta julkiselta alueelta) ja täytettävä asuin ympäristökysymykset. Tämä kannattaa ottaa huomioon, kun suunnittelee matkareittiä samalla suunnalla asuvien muiden haastateltavien luo. Kymmenien kilometrien ajomatka pelkkien asuin ympäristökysymysten vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista. Näissä tapauksissa ota yhteys Markkuun tai aluepäällikköön ja kysy toimintaohjeita.

3.4. Motivointi

Haastattelijoiden avuksi on tehty motivointikortti, jossa on listattu koko joukko asioita suostut- telun tueksi. Haastattelija tietysti itse päättää, mitkä asiat kannattaa mainita kellekin haasta- teltavalle.

3.5. Parhaat käytännöt

Alla on listattuna ESS:n yleisohjeissa mainitut *Best Practices*. Ne ovat kaikki tuttuja asioita, mutta määräysten mukaan ne on pakko vielä erikseen näissä työohjeissa mainita.

1. Sovi haastatteluun rauhallinen paikka, ei mielellään muita henkilöitä kuuloetäisyydellä.
2. Haastateltava ei saa nähdä tietokoneen näyttöä.
3. Aluksi viitataan tutkimukseen yleisesti, esim. viittaus saatekirjeeseen ja esitteeseen.
4. Kysymykset luetaan täsmällisesti miten ne ovat Blaisella, myös introt luetaan aina.
5. Pidetään huoli siitä, että aina on oikea kortti käytössä.
6. Haastattelija ei itse tulkitse mitään eikä auta haastateltavaa.
7. Jos haastateltava keskeyttää kysymyksen, pitää kysymys ja vaihtoehdot lukea uudelleen.
8. EOS-vaihtoehtoja ei lueta.
9. Haastattelijan on oltava neutraali, haastattelija ei ota kantaa onko asia oikein vai väärin.
10. Kysymys pitää toistettaessakin lukea niin kuin se on Blaisella.
11. Jos haastateltava pyytää toistamaan kysymyksen tai vaihtoehdot, ne toistetaan.
12. Haastattelija ei anna mitään omia määritelmiä kysymyksiin liittyen.
13. Jos vastaa EOS, tämä vastaus hyväksytään.
14. Jos vastaus tuntuu olevan ristiriidassa aiempiin vastauksiin nähden, tätä ei millään lailla korjata vaan siirrytään eteenpäin.
15. Ikinä ei tulkita vastausta, mihin numeroon se osuu vastasskaalassa, pitää siis kysyä "minkä numeron annatte".
16. Ei aleta rupattelemaan, vaan kehoitetaan keskittymään haastatteluun esim. sanomalla "meillä on vielä paljon kysymyksiä jäljellä, siis jatketaanko haastattelua".

4. KÄYNTIHAASTATTELU

4.1. Haastattelun aluksi

Haastattelun aluksi kannattaa kertoa muutama seikka varsinaisesta haastattelusta, niin vältty turhilta selittelyiltä ja ihmetyksiltä. On suositeltavaa mainita mm. seuraavista asioista:

- 1) Maininta mistä on kysymys, viittaus kirjeeseen + aiempaan yhteydenottoon.
- 2) Haastattelija esittää kysymyksiä, joihin on valmiit vastausvaihtoehdot. Yleensä kysymykseen liittyy kortti, joissa näkyvät vaihtoehdot. Haastattelija noudattaa standardeja, joiden mukaan kysymys on luettava niin kuin se lomakkeella on. Yleensä teititellään, mutta mukana on myös "minä", "sinä" ja "hän" muotoiluja.
- 3) Tehdään ensin haastattelu, jonka jälkeen on enemmän aikaa rupatella. Kysymyksiin ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia.

4.2. Varsinainen haastattelu

Tiedot kerätään tietokoneavusteisina käyntihaastatteluina, **PUHELINHAASTATTELUJA EI TEHDÄ MISSÄÄN TAPAUKSESSA**, eikä sijaisvastaajia käytetä. Jos haastateltava ei halua haastattelijaa kotiinsa, haastattelu pyritään tekemään jossakin muualla. **Haastattelu kestää noin tunnin**, mutta voi vaihdella huomattavastikin haastateltavan mukaan. Haastateltavan hoputtamista nopeampiin vastauksiin tulee välttää, mutta haastattelun aikana kannattaa korostaa spontaania ”mikä ensin tulee mieleen” vastaustaktiikkaa.

Haastatteluja tehdään suomeksi ja ruotsiksi. Mikäli suomea tai ruotsia osaamattoman kohdalla haastattelu on mahdollista saada englanniksi, ota yhteys Markkuun. Englanninkielinen haastattelu on mahdollista tehdä englanninkielisen paperilomakkeen ja vastauskorttien avulla. Jos haastateltava osaa auttavasti suomea sekä puhuu englantia, haastattelua kannattaa yrittää. Kenelläkään ei ole pakko tehdä yhtään englanninkielistä haastattelua.

Monissa kysymyksissä tarkoituksena on mitata asenteita, jotka spontaanisti nousevat esiin. Jos haastateltavalla ei ole mielipidettä tai tietoa jostakin asiasta ja haastattelu tuntuu juuttuvan paikoilleen, merkitään ”EOS”. Jos haastateltava ei halua vastata esitettyyn kysymykseen, merkitään ”kieltäytyy” ja siirrytään seuraavaan kysymykseen. Jos haastateltava haluaa keskeyttää haastattelun, on syytä yrittää sopia myöhempi ajankohta, jolloin haastattelua voidaan jatkaa.

Jotkut kysymykset saattavat vaikuttaa suomalaisesta näkökulmasta hieman oudoilta. Tällöin voi haastattelun yhteydessä todeta, että tutkimukseen osallistuu hyvin monenlaisia maita. Kun eri maista saadaan erilaisia vastauksia, siitähän vasta syntyykin mielenkiintoisia kansainvälisiä vertailuja. Ei siis ole syytä oikopäätä valita vaihtoehtoa ”kieltäytyy” tai ”EOS”.

Mukana on paljon mielipidekysymyksiä, joista haastateltava saattaa kysyä täsmennystä. Koska M-kysymyksissä haastateltavaa ei saa auttaa, **kannattaa haastateltavaa kannustaa antamaan vastaus siten, miten hän itse kysymyksen ymmärtää.**

ESS:ssä on poikkeuksellisen paljon vastauskortteja. Vastauskortit on numeroitu juoksevilla numerolla. Sama kortti voi olla käytössä useammassa peräkkäisessä kysymyksessä. Vastauskortit on merkitty Blaiseen punaisella haastattelijan huomion kiinnittämiseksi. **Mikäli kysymykseen liittyy vastauskortti, on sitä aina käytettävä.** Poikkeuksena mainittakoon huononäköinen tai sokea haastateltava, jolloin vastausvaihtoehdot aina luetaan.

Koska lomake on varsin pitkä, saattaa tulla tarve selata jo tehtyä haastattelua. Eri kysymyssosioiden alkuun pääsee helposti avaamalla navigoi-valikon etsintätägi-kohdan (tai suoraan näppäinyhdistelmällä Shift+F9). Ruudulle tulevaan tägiruutuun kirjoita esim. b-kirjain ja näpäytä OK (Enteriä), niin pääset B-osioon.

Haastattelulomakkeella oleviin tekstikenttiin täytettyihin tietoihin (esim. ammattinimikkeet) saa tehtyä lisäyksiä tai muutoksia ilman, että jo kirjoitettu teksti häviää, jos ennen tekstin muokkaamista näpäyttää Insert-näppäintä.

5. MATERIAALI

ESS:ssä on huomattavan paljon kenttätöissä tarvittavaa materiaalia. Alla on lueteltu kaikki tutkimuksen liittyvä aineisto.

Haastattelijan apuna:

- 1) Kohdelistat & tarrat. Kohdelistalle on jäänyt vuoden 2010 muotoilu ”haastateltavalle jätettävä versio A-D”. Haastateltavalle ei enää jätetä täytettäväksi paperilomaketta eli kyseisestä tekstistä ei kannata välittää. Blaise huolehtii I-osion polutuksesta.
- 2) Blaise-lomake
- 3) Haastattelun paperilomakeversio, jota kannattaa pitää mukana (jos kone tiltaa).
- 4) Vastauskorttivihko, johon korjataan kortit 39, 42 ja 45.
- 5) Havainnointikysymykset -paperi
- 6) Työohje
- 7) Motivointikortti
- 8) Validointilomake vuodelta 2010
- 9) ESS:n koulutustilaisuuden esitykset
- 10) Katotyön ohjeet
- 11) Digium-kysely, oma tavoitesuunnitelma. Sitä kannattaa vilkaista säännöllisesti.

Haastateltavalle postitettavaksi / näytettäväksi:

- 12) Saatekirje (3 erilaista)
- 13) Tutkimuksen esite
- 14) Taskutilasto
- 15) Muistitikku 4 gigaa. Muistitikku on tyhjä, eikä sitä tarvitse tarkistaa ennakoon.
- 16) Tuloksia 2010 kortti, jonka saa näyttää haastattelun loppuksi.

Vastanneiden kesken arvotaan:

- 17) 3 kpl iPad2 -taulutietokoneita. Ominaisuudet vielä auki, koneet ostetaan loppuvuodesta.

Osa yllä mainituista on myös ruotsiksi, joten materiaalia riittää. Saatekirjeet on numeroitu juoksevilla numeroilla (ESS1-3 suomenkieliset, ESS4-6 ruotsinkieliset), joten niitä lisää tilatessa kannattaa mainita kirjeen numeroversio, joka näkyy kirjeen oikeassa alareunassa. Jos tarvitset jotakin materiaalia lisää, soita postitukseen Tuulalle tai Merjalle.

6. KATOTYÖ

ESS:ssä tehdään normaalia katotyötä, kuten missä tahansa muussakin projektissa. Jokainen haastattelija vastaa omista kadoistaan. Normaalin katotyön lisäksi tehdään parityöskentelyä kadon pienentämiseksi. Erillinen katotyön ohje koskien sekä ESS:n että AKU:n katotyötä tulee postissa syyskuun alussa, kun koulutusten ryhmätyöt on saatu purettua.

7. VALIDOINTI

ESS:n säännöt edellyttävät, että kaikki osallistuvat maat tekevät jälkikäteissoittoja haastateltaville. Useimpiin kansainvälisiin tutkimuksiin liittyy tällainen lisäselvitys johtuen eri maiden tiedonkeruuorganisaatioiden kirjavuudesta. Samassa yhteydessä tulemme kysymään mm. niistä syistä, mitkä motivoivat haastateltavaa osallistumaan tutkimuksen. Näitä tietoja käytetään muissa vastaavissa projekteissa.

Haastatelluista ja kadoista noin 10 prosenttiin otetaan jälkikäteen yhteyttä ja kysytään haastatteluun osallistumisesta tai ei osallistumisesta muutamalla kysymyksellä. Jokaiselta haastattelijalta arvotaan kaksi kohdetta lyhyeen jatko haastatteluun. Nämä ns. validointihaastattelut tehdään ennen vuodenvaihdetta.

Puhelinsoitot tehdään CATI-keskuksesta. Tästä mahdollisesta jälkikäteen tehtävästä yhteydenotosta mainitaan ESS-haastattelun lopuksi. Yhteystiedot on päivitettävä vastaajan yhteystietolomakkeelle. Kyseistä puhelinnumeroa käytetään, kun CATI-keskuksesta tehdään yhteydenottoja haastateltaviin.

Jos haastateltava validointi-haastattelun yhteydessä ilmoittaa, että ei muista haastattelua tai yhteydenottoa, tarkistetaan kaikki tällaiset tapaukset erikseen.

8. TUTKIMUSTULOSTEN JULKAISU

Tutkimustuloksia (raportteja, lehtijuttuja jne.) alkaa ilmestyä noin vuoden kuluttua tiedonkeruun päättymisen jälkeen eli vuoden 2013 lopussa. Aikaa kuluu näinkin paljon, koska mitään ei saa julkaista ennen kuin koko (kansainvälinen) aineisto on kasassa ja tarkistettu. Asia ei siis ole meistä kiinni.

Mikäli joku haastateltava haluaa tutustua lähemmin tutkimukseen, voi hänet ohjata lisätiedon äärelle esitteen takasivulta löytyvän linkin kautta. Varsinaisia tämän kierroksen nettisivuja ei ole olemassa.

Kiinnostuneille voi antaa Heikin yhteystiedot. Heikki päättää mahdollisista toimenpiteistä.

9. KYSYMYSKOHTAISET OHJEET

ESS:n yleisohjeiden mukaan kysymyskohtaisia ohjeita pitää käyttää mahdollisimman vähän. Tämä on selvää etenkin M-kysymyksissä, mutta myös tosiasiakysymyksissä kysymyksen toistaminen toimii yleensä parhaiten. Poikkeuksia lukuunottamatta yksi toistokerta riittää. Hankalissa kohdissa kannattaa haastateltavaa muistuttaa katsomaan kortin vastausvaihtoehtoja. Myös EOS on kelpo vastaus yksittäisiin kysymyksiin.

A1-A2 Kysymyksissä tarkoitetaan aktiivista television katsomista, ei siis sitä, että televisio on auki, mutta sitä ei katsota. Haastateltava itse arvioi, onko kyseessä aktiivinen katsominen.

B10 & B18b Joskus voi tulla kiusallisia tilanteita, jos lähellä on muita ihmisiä, jotka voivat kuulla vastauksen. Näissä tapauksissa voi haastateltavaa pyytää kirjoittamaan vastauksen paperille (pidä ylimääräistä paperia ja kynää mukana). Näissä kohdissa ei ESS:n sääntöjen mukaan saanut ottaa käyttöön korttia, koska kortti saattaisi vaikuttaa tuloksiin siten, että pienten ja harvinaisempien puolueiden kannatus nousisi.

B11 Henkilökohtaisten asioiden hoito, vaikkapa omasta rakennusluvasta keskusteleminen, ei kuulu kysymyksen piiriin.

B13 Mikä tahansa yhdistys tai järjestö (esim. harrastusyhdistys) kelpaa, ei siis tarvitse liittyä politiikkaan. Taloyhtiön hallitusta ei lasketa mukaan. Rahankeräys yhdistykselle (kerääjänä) kuuluu mukaan, mutta rahan anto keräykseen ei.

C9 & C11 Haastateltava EI saa millään tavalla auttaa vastaamisessa (tämä on muutenkin selvää M-kysymyksissä). Tärkeintä on se, miten haastateltava katsoo asian olevan, ei virallinen jäsenyys.

C10 & C12 Kuten yllä B10 & B18b ohjeessa, kiusalliset tilanteet voi yrittää välttää paperille kirjoittamisen avulla.

Yli 95 % haastateltavista kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Muut ryhmät ovat hyvin pieniä. Herätysliikkeisiin (esim. rukoilevaisuus, herännäisyys, evankelisuus, lestadiolaisuus ja evankelioiva herätyskristillisuus) samaistuvat henkilöt ovat yleensä evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä ja heidät myös merkitään evankelis-luterilaisen kirkon jäseniksi kohtaan 1.

Mikäli johonkin harvinaiseen suuntaukseen kuuluva haastateltava käyttää suuntauksestaan sellaista nimitystä, jota ei voi tunnistaa kysymysten vastausvaihtoehtoista, häntä voi pyytää tarkentamaan esimerkiksi siltä osin, kuuluuko hän evankelis-luterilaiseen kirkkoon vai ei. Harvinaisimmissa tapauksissa voidaan kysyä, onko hänen edustamansa suuntauksensa a) kristillinen ja b) protestanttinen, jolloin oikea vaihtoehto loogisesti löytyykin.

Jos haastateltava kuuluu useampaan kuin yhteen uskonnolliseen yhteisöön, merkitään se, jonka haastateltava kokee itselleen läheisemmäksi.

C17 Vastauksen jälkeen on suositeltavaa udella, onko muita syrjimisestä perusteita. Vastausvaihtoehtoja ei tietenkään lueta.

D1 Rahan tai tavarahan lahjoittamista ei lasketa tähän.

D2-D4 Väittämät ovat ”minä” muodossa. Haastateltava luonnollisestikin arvioi itseään eikä kysymyksen esittäjää.

D16-D19 Väittämät ovat ”minä” muodossa. Haastateltava luonnollisestikin arvioi itseään eikä kysymyksen esittäjää.

D23 & D25 & D27 Kuten edellä, väittämät ”minä” muodossa.

E31 & E36 & E41 Suomenkielisissä korteissa oleva virhe on korjattava. Korteissa ei saa näkyä vaihtoehtoa kolme. Vaihtoehto kolme merkataan Blaiselle vain jos haastateltava ei osaa valita väittämien 1-2 välillä ja vastaa ”riippuu tilanteesta” tms. Kortit korjataan parin minuutin askarteluoperaatiolla siten, että tarra-arkkien marginaaleista leikataan sopivan kokoiset palaset joilla teksti peittyi. Tarroja kannattaa liimata kaksi päällekkäin. Tässä yhteydessä kannattaa muistaa, että kaikkiin hyviin projekteihin kuuluu pieniä askartelutehtäviä.

F1-F4 Kotitalouden jäseniä ovat kaikki ne, jotka kuuluvat samaan ruokakuntaan ja asuvat pysyväisluonteisesti samassa osoitteessa. Nimen, sukupuolen, syntymävuoden ja sukulaisuussuhteen voi ilmoittaa maksimissaan 16 kotitalouden jäsenestä.

F16 Koulutuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkea opiskelua peruskoulusta yliopistopintoihin. Työnantajan järjestämää työpaikkakohtaista opetusta ei kuitenkaan huomioida. Vuosien yhteismäärä pyöristetään täysiin vuosiin. Tarvittaessa pyöristetään (esim. 2 vuotta ja 4 kk = 2 vuotta ; 2 vuotta ja 6 kk = 3 vuotta jne.). Jos haastateltava on opiskellut puolipäiväisesti neljä vuotta, lasketaan tässä, että hän on opiskellut kaksi täyttä vuotta. Armeijaa ei lasketa.

F24 Etätyö merkitään kohtaan yksi (alle 10), jos haastateltava työskentelee suurimman osan työajastaan yksin etätyössä. Jos yksin tehtävää etätyötä on alle puolet työajasta, merkitään varsinaisen työpaikan henkilömäärän mukaan.

F29 Useimmiten työaika on määritelty työsopimuksessa, mutta joissakin tapauksissa se voi olla muotoutunut käytännössä.

F33 & F47 & F54 & F58 Ammattinimikkeellä tarkoitetaan pääasiallista ammattia. Kyseessä voi siis olla tämänhetkinen tai aikaisempi ammatti, jos haastateltava on työelämän ulkopuolella. Jos haastateltavalla on useampi kuin yksi työ tai ammatti, merkitään se ammatti, jonka harjoittamiseen kuluu enemmän viikoittaista aikaa. Jos aikaa kuluu saman verran, merkitään se työ, josta haastateltava saa suuremmat ansiot.

Kirjoita ammattinimike ja koodaa se. Jos ammatille ei löydy koodia, on tärkeää, että ammatti on kirjoitettu tarkkaan (esim. minkä alan insinööri). Eläkeläisillä otetaan huomioon pääammati aktiiviaikana.

F41 Kotitalouden tuloilla tarkoitetaan kaikkia nettotuloja, joita kotitaloudella on verojen ja muiden pakollisten vähennysten jälkeen. Näin ollen mukaan kuuluvat palkkatulot, eläketulot, saadut tulonsiirrot (toimeentulotuki, asumistuki, lapsilisät yms.), korko- ja vuokratulot, muut kuin satunnaiset myyntivoitot jne. Myös auto- ja puhelinetu kuuluvat mukaan, mikäli ne pysytään laskemaan euroissa.

F53 & F57 Isän/äidin poissaolo tarkoittaa, että isä/äiti oli poissa perheen arkielämästä siinä määrin, ettei hänen ammatistaan ole tietoa.

F60 Kysymys koskee myös opiskelijoita.

H-osio Väittämät ovat ”hän” muodossa. Haastateltava luonnollisestikin arvioi itseään.

I-osio Kysymyksiä esitetään noin neljäsosa per haastateltava. Osiossa on oltava poikkeuksellisen tarkkana jatkuvasti vaihtuvien vastausskaalojen suhteen. Kuten koko haastattelun

ajan, suuremmilta ongelmilta välttynee kun pitää huolen siitä, että käytössä on aina oikea kortti.

J-osio Haastattelutilannetta koskevia kysymyksiä ei luonnollisestikaan voi täyttää muilta kuin haastatelluilta. Kysymykset voi täyttää heti haastattelun jälkeen tai myöhemmin kotona, tilanteen mukaan.

N-osio Asuinympäristökysymyksissä haastatteli arvioi aluetta sen hetkisen tilanteen mukaan. Kysymykset täytetään haastatelluilta ja kadoilta, ei ylipeittokohteilta. Jos haastattelu tehdään tilapäisessä osoitteessa, kysymykset täytetään tilapäisen osoitteen perusteella. Opiskelijoilta kysymykset täytetään asuinpaikkakunnan mukaan riippumatta siitä, missä hän on kirjoilla. Huomioi koulutusmateriaaleissa olevat kuvat N-kysymyksiin liittyen.

N3 Kysymykseen tuli täsmennys sen jälkeen, kun paperilomake ja havainnointi -apupaperi olivat jo painettu. Oikea muotoilu on korjattu Blaiseen. Kysymyksellä tarkoitetaan taloa tai asuntoa, ei alueen taloja tai asuntoja yleensä.